SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

Gezond opgroeien in het groen

“Schoolpleinen van de Toekomst zijn een groot succes. Hier in Brabant hebben we er samen met partners al meer dan 250 weten te realiseren. Zoals zo vaak is juist die samenwerking onze kracht. Elkaar in kracht zetten vanuit eigen verantwoordelijkheid. Daarvoor wil ik ook graag mijn waardering uitspreken. Want die schoolpleinen zijn belangrijk. Zo’n schoolplein is niet alleen leuk om op te spelen en gezond. Het is ook bewezen dat er op groene schoolpleinen minder wordt gepest. En het is goed voor het klimaat en de biodiversiteit. Wij gunnen het als Provincie Noord-Brabant dat elke school een groen schoolplein krijgt. Daarom roepen we scholen en gemeenten op om mee te doen en ervoor te zorgen dat elke leerling kan spelen en leren op een Schoolplein van de Toekomst.”

HAGAR ROIJACKERS

GEDEPUTEERDE PROVINCIE NOORD-BRABANT

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

259 GROENE OASES

Jong geleerd is oud gedaan. Dat geldt ook voor spelen, leren en beleven in en van natuur. De gezonde ontwikkeling van kinderen staat onder druk, de kwaliteit van onderwijs kan beter en de kinderen hebben een verminderde band met en kennis over natuur.

Daarnaast vragen klimaatverandering en biodiversiteitsverlies om een andere inrichting van het schoolplein: met minder tegels en meer ruimte voor natuur. Zo ontstond het idee om Brabantse schoolpleinen te veranderen in groene oases. De provincie Noord-Brabant, Brabantse waterschappen, Jong Leren Eten, Prins Bernhard Cultuurfonds en andere partners, legden kennis, kunde en geld bij elkaar voor de ontwikkeling van groene, klimaatadaptieve schoolpleinen. Leerlingen, leraren, ouders, omwonenden, buurtgenoten, gemeenten en bedrijfsleven gingen aan de slag. Inmiddels zijn 259 schoolpleinen in heel Brabant omgevormd tot groene buitenspeelplaatsen waar kinderen buiten spelen en leren.

In Brabant gunnen we elk kind en elke jongere om op te groeien in het groen. De Schoolpleinen van de Toekomst laten leerlingen beleven wat het betekent om buiten te zijn: spelenderwijs, tijdens buitenlessen, en als natuurlijke omgeving om gelukkig te zijn. Opgroeien in de natuur is gezond en daagt je uit om creatief te spelen. In het groen leer je waar je eten vandaan komt en waarom water belangrijk is voor alle leven. Buiten ervaar je welke invloed een veranderend klimaat heeft en hoe je daarop kunt inspelen. Dit maakt de kinderen niet alleen nu gezonder en gelukkig, het maakt hen ook duurzame beslissers in de toekomst.

Het programma Schoolpleinen van de Toekomst heeft 259 groene oases opgeleverd waar kinderen gelukkig kunnen zijn. Het is het begin van een andere manier van denken. Een manier om anders te kijken naar spelen en opgroeien. Omdat een Schoolplein van de Toekomst je tijdens je natuurlijke opgroeien leert wat groen kan betekenen, hoe je klimaatadaptief de ruimte kunt inrichten en waarom álle scholen hun schoolplein toekomstbestendig zouden moeten maken!

“We hebben bijna geen conflicten meer. Kinderen zijn echt bezig, spelen met elkaar, doen spelletjes, ontdekken en verzinnen, en zijn trots omdat ze zelf hebben meegedacht over de inrichting.”

Willemien van Deijne, directeur kindcentrum Marimba

“Wij willen graag faciliteren. Dus als mensen kennis en ervaring willen van het waterschap geven wij graag en uitgebreid antwoord op vragen als hoe je een wadi maakt, of hoe je het beste een poel kunt aanleggen. Wij leggen ook graag uit hoe je de afvoer van regenwater van een schoolgebouw afkoppelt van de riolering!”

ERNEST DE GROOT
BESTUURSLID
WATERSCHAP AA EN MAAS

Schoolplein van de Toekomst is blauwgroen!

De veranderingen in ons klimaat zijn onmiskenbaar. Wetenschappers zijn het er over eens: er zullen meer extremen zijn zoals droogte en hoosbuien. Daar moeten we ons op voorbereiden. Blauwgroene schoolpleinen kunnen extreme weersomstandigheden beter opvangen.

Ook waterschappen doen mee aan de regeling om Schoolpleinen van de Toekomst te realiseren. Ernest de Groot van Waterschap Aa en Maas zegt het als volgt: “Waterschappen vinden het belangrijk om de aanleg van blauwgroene schoolpleinen te stimuleren: blauw van het water, groen van de planten. Een blauwgroen schoolplein helpt om water beter vast te houden en het vergroot de biodiversiteit in stedelijk gebied. Ook bevorderen groenblauwe schoolpleinen de leefbaarheid en de gezondheid van de gebruikers. Kinderen leren direct in de natuur een aantal hele basale vaardigheden. Bovendien leren ze samen bewegen en beleven. Het levert een bijdrage aan klimaatadaptatie.”

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

De gemeente als verbindende factor

Ook gemeenten zijn enthousiast over de aanleg van groenblauwe schoolpleinen. Veel gemeenten maken geld vrij om de subsidie aan te vullen, zodat de plannen ook echt uitgevoerd kunnen worden. Gemeenten kunnen op veel verschillende manieren bijdragen aan groene oases bij de scholen.

Natuurlijk helpt een financiële bijdrage. Daarnaast hebben gemeenten overzicht van de buurt, kennen de overige voorzieningen en kunnen partijen samenbrengen. Wat is er mooier dan bewoners van het verzorgingshuis die in de vakantie voor de tuin zorgen en buurtbewoners die een oogje in het zeil houden? Wat, als het buurthuis een kookcursus geeft met zelfgekweekte groenten, en de klimaatmaatregelen zorgen dat ook in de buurt water beschikbaar is tijdens drogere periodes? Gemeenten kunnen een verbindende rol initiëren voor betrokken partijen in de omgeving. Zo kan een Schoolplein van de Toekomst het centrale, groene middelpunt worden van een wijk die zich bewust is van de meerwaarde van groen.

Meriam Haagh is wethouder in Breda van onder meer gezondheid, leren en wijkaanpak. “Schoolpleinen van de Toekomst rust op drie pijlers. De eerste is groen en biodiversiteit, want op een groen schoolplein leer je bijvoorbeeld ook dat je de eikenprocessierups met natuur kunt bestrijden. En dat groen gezond is, waar je lekker kunt bewegen en zien hoe je eten groeit.

De tweede pijler is water en klimaat. Soms zie je schoolpleinen helemaal onder water staan na een regenbui, of in de zomer te heet zijn als de zon schijnt. Groen brengt verkoeling, maar leert de kinderen ook hoe belangrijk water is en hoe het weg kan in onze stad als je een klimaatbestendig schoolplein hebt.

En dan heb je de gezondheid van de kinderen, het gezonde gewicht van de jongeren. Want als het gaat over gezondheid, vooral bij jonge kinderen, gaat het heel vaak over eten en bewegen. Als kinderen enthousiaster buiten bewegen en meteen leren over gezond eten en hoe je dat zelf kunt verbouwen, dan bevordert dat ook de gezondheid.”

Soep van het Schoolplein van de Toekomst

Voor scholen is een Schoolplein van de Toekomst op veel verschillende manieren aantrekkelijk. De Algemene School Oost in Bergen op Zoom draagt de biodiversiteit niet alleen letterlijk uit, ze kweekt ook groenten voor het soepproject in de stad.

Directeur Saskia van Loon legt uit: “We hebben veel diversiteit onder onze leerlingen en dat willen we terug laten zien in onze natuur. Daarom hebben we verschillende biotopen aangelegd met veel diversiteit en dus veel biodiversiteit. Bewust een afwisseling van zon- en schaduwkanten, maar ook inheemse en waterplanten. Ook kinderen kunnen veel meer hun eigen plekje zoeken. Er zijn rustplekjes, maar ook spannende klimplekken, bijvoorbeeld bij onze klimboom. Daar leren jonge kinderen hoe ze kunnen klimmen, maar ook vallen. Hun motoriek verbetert en er gebeurt echt veel minder qua blessures.

Ook hebben we een klusklas vol kinderen die talentvol zijn met hun handen. De klas heeft vorig jaar de vogelhuisjes en het kabouterpad gerenoveerd. Nu zijn ze bezig met het vernieuwen van ons insectenbos. Kinderen ontdekken zo waar ze goed in zijn.”

Ook de buurt is betrokken bij de school en het Schoolplein van de Toekomst. Saskia van Loon: “Eetbare opbrengsten uit onze moestuin brengen we naar het soepproject. Dat project maakt soep en andere maaltijden voor daklozen. Kinderen leren dat ze kunnen eten uit hun moestuin en producten kunnen uitdelen. Omdat ze zelf bezig zijn met het kweken van voedsel, proeven ze veel meer en lusten ze automatisch ook meer. Zeker als je weet waar het vandaan komt.”

SASKIA VAN LOON

DIRECTEUR

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

“We merkten heel sterk aan de leerlingen dat de verveling al snel toesloeg op het oude schoolplein dat bestond uit tegels. Er ontstonden sneller conflicten en er werd veel minder bewogen. Nu is er veel meer spelaanleiding. Kinderen zoeken uit zichzelf toestellen op en gaan aan de slag met spelvormen. Ze spelen onderling veel meer of gaan bezig in de moestuin. Je ziet echt wel dat kinderen lekkerder in hun vel zitten omdat er een fijner plein is om op te spelen. Je draagt echt bij aan het welzijn van de kinderen.”

Marc, leerkracht bovenbouw Montessori+

Jong Leren Eten: moestuinieren om gezond te eten

“Alle kinderen moeten kunnen opgroeien met kennis over eten. Kinderen moeten weten waar eten vandaan komt, hoe het groeit, en waarom het gezond is. Als je dat weet en ervaart kan je bewuster je eten kiezen.” Dat zegt Marieke Wingens, Makelaar Jong Leren Eten in Noord-Brabant.

Marieke zou op elk Schoolplein van de Toekomst minstens één hoekje ingericht willen zien als moestuin of educatief voedselbosje. Jong Leren Eten is ervoor, om kinderen te leren waar ons voedsel vandaan komt. “Op een groen schoolplein kunnen kinderen samen moestuinieren. Als de plantjes zijn uitgegroeid tot eetbare groenten, kruiden en fruit, kunnen de kinderen samen koken. Zo maken ze kennis met voeding en leren over gezond eten door te ervaren en ondervinden.”

Marieke tipt om bij de beplanting van een schoolplein te letten op eetbare planten. “Een appelboom bijvoorbeeld, geeft heerlijke appels in het najaar. Samen kun je er appelmoes van maken. De klokhuizen kunnen op de voederplank voor de vogels, of in de compostbak”, somt Marieke op.

Ook raadt ze aan om een mooie, zonnige plek uitte zoeken voor de moestuin. “Je kunt moestuinbakken maken. Die hoeven niet groot te zijn. De meeste groenten houden van de zon; in een verhoogde bak kan je gemakkelijker de kleine plantjes zien groeien. Bovendien kan iedereen er omheen staan en loopt niemand er per ongeluk dwars doorheen tijdens het spelen”, lacht ze.

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

Het programma Jong Leren Eten (JLE) is een initiatief van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en wordt uitgevoerd samen met het ministerie van VWS. Het programma is gericht op structurele aandacht in het onderwijs voor voedingseducatie. Jong Leren Eten wil zoveel mogelijk kinderen en jongeren in aanraking laten komen met informatie en activiteiten over voedsel en voeding, met als uiteindelijk doel dat zij leren om gezonde én duurzame keuzes te maken. Denk aan moestuinieren, koken en op excursie naar de boer.

De makelaars van JLE fungeren als aanjager, stimulator en wegwijzer in bestaande ondersteuningsmogelijkheden en aanbod. Zij zijn aanspreekpunt voor verschillende partijen, ontzorgen scholen door de juiste elementen aan te dragen en contacten te leggen en koppelen op het thema Voeding expliciet ‘groene’ Natuur en Milieu Educatie en ‘witte’ Gezondheidseducatie. Daarom is het programma Jong Leren Eten ook één van de partners bij het programma Schoolpleinen van de Toekomst.

Trots op zoveel Schoolpleinen van de Toekomst

JAN SPEELMAN
PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS NOORD-BRABANT

Het Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Brabant stond mede aan de wieg van het programma Schoolpleinen van de Toekomst, omdat natuur een belangrijk aandachtsgebied is van het Cultuurfonds.

“Wij zijn er trots op dat we al ruim 250 schoolpleinen in zo korte tijd hebben vergroend, in hechte en soepele samenwerking met onze partners.” Vertelt Jan Speelman, ambtelijk secretaris van het Prins Bernhard Cultuurfonds Noord-Brabant. We zijn ook trots op wat het allemaal heeft losgemaakt. Vanaf het begin hebben de kinderen zelf mee ontworpen en getekend, zodat het ook echt hun schoolplein is geworden. Ouders en docenten zijn intensief betrokken geweest, buurten en gemeenten hebben meegedaan. Kortom we zijn trots op alle creativiteit, positiviteit en verbinding die teweeg is gebracht!”

Van het Prins Bernhard Cultuurfonds mogen er nog heel veel Schoolpleinen van de Toekomst bij komen. Jan Speelman: “Er leren en spelen nu al tienduizenden kinderen overal in Brabant in een groene, natuurlijke en klimaatbestendige omgeving. Hoe mooi zou het zijn als we overal in Brabant alle schoolpleinen met elkaar zouden kunnen vergroenen! We nodigen iedereen uit om mee te doen om dit te realiseren. Als Cultuurfonds willen wij er ons uiterste best voor doen.”

“Ik vind het voordeel van een groen schoolplein dat er beter gebruik wordt gemaakt van de ruimte die we hebben. De kinderen worden meer uitgenodigd om te bewegen.”

Kevin de Wolf – van Guus beweegt je bij gemeente Uden

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

Veiligheid is spelend risico’s leren inschatten

Kinderen zijn leergierig, willen ontdekken en verleggen steeds hun grenzen. Tijdens het spelen leren ze risico’s inschatten en keuzes maken. Als de uitdagingen goed gaan, ontwikkelen ze meer (zelf-) vertrouwen en wordt hun motorische ontwikkeling gestimuleerd. Spelen op een groen schoolplein is dan ook meer dan alleen plezier en ontspanning. Het gaat om uitdaging, ontwikkeling en veiligheid. Speelaanleidingen op een groen schoolplein brengen ander speelgedrag, uitdagingen en risico’s met zich mee dan de stenen pleinen.

“Het klinkt misschien een beetje raar, maar voor kinderen is het belangrijk om te vallen en zich te bezeren. Kinderen leren van schrammen. En ze leren wat ze vooral niet moeten doen om wéér een schram op te lopen. Elke keer letten ze beter op; door herhaling groeit hun (zelf-)vertrouwen en ontstaat gemak,” zegt Saskia van Loon, Algemene School Oost.

Groene schoolpleinen zijn veilig. Toezicht verandert op een groen schoolplein. Door bebossing, heuvels of bijvoorbeeld een kruip-door-sluip-door is een andere aanpak noodzakelijk. Kinderen kunnen op meer plaatsen spelen en zich verstoppen. Daarom staan bijvoorbeeld spelaanleidingen strategisch in de ruimte. En er wordt rekening gehouden met de hoogte van de struiken en de keuze van beplanting.

Ook op een Schoolplein van de Toekomst voldoen alle spelaanleidingen aan de eisen van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Bestaande speeltoestellen voldoen vaak al aan deze eisen. Een zelfgemaakte constructie kan worden gekeurd.

Je hoeft als school niet zelf het wiel uit te vinden!

Bij de Schoolpleinen van de Toekomst zijn er veel verschillende manieren om samen te werken aan een groen schoolplein. IVN heeft vrijwilligers die graag mee willen helpen. En vaak blijkt in de omgeving van de school onvermoede hulp. Zo kunnen buurtbewoners in de vakanties een oogje in het zeil houden. Of bewoners van bijvoorbeeld een nabij gelegen verzorgingshuis komen meehelpen bij de aanleg, en het onderhoud van alle groen. Wat is er gezelliger dan daarna samen met de helpers een maaltijd te maken van de oogst?

MARC BERBERS

LEERKRACHT

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

"Wat me tijdens de aanleg van het hele proces vooral heeft verrast in positieve zin, is de betrokkenheid van ouders, maar ook van lokale ondernemers. Daardoor werd het echt een project van ons mét de omgeving."

Marc, leerkracht bovenbouw
Montessori+

Bewegen afwisselen met leren werkt goed. Ook de zelfregulatie verbetert daardoor. Basisschoolleerlingen die buiten hebben gespeeld gedragen zich daarna beter in de klas, ze zijn taakgerichter. Hier draait het effect niet in de eerste plaats om de sportieve inspanning maar om de aard van de beweging: zet je de leerlingen op een loopband dan is het gedragseffect geringer.

Behendigheidsspelen als tikkertje, voetbal, hinkelen en touwtjespringen doen een direct beroep op executieve functies als werkgeheugen, zelfbeheersing en cognitieve flexibiliteit. Ook bij jonge kinderen draagt spelgedrag bij aan de ontwikkeling van executieve vaardigheden. “Hoewel we spel vaak frivool vinden kan het wel eens essentieel zijn,” schrijven de onderzoekers voorzichtig.

Uit: Buitentijd = Leertijd, een essay van Mark Mieras.
Mark Mieras is wetenschapsjournalist & natuurkundige, gespecialiseerd in hersenonderzoek.

Feiten & cijfers

EERSTE 150 SCHOOLPLEINEN VAN DE TOEKOMST

- 90% Meer buiten leren en spelen
- 20% Meer aandacht voor voedsel
- 64% Betere gezondheid
- 45% Meer schaduw
- 60% Meer insecten
- 50% Minder wateroverlast
- 86% Meer beweging

Winstpunten

- minder conflicten
- betere afwatering
- meer creatief spel
- beleving van natuur
- schaduwplekken
- buitenles geven
- uitdagende bewegingsomgeving

Aandachtspunten

- meer onderhoud
- zand in school
- hoge kosten
- vieze kleren
- overlast bij aanleg
- minder overzicht

> Kinderen spelen meer ontspannen en zijn nadien rustiger in de groep.

> Leerkrachten moesten wennen dat kinderen met vieze schoenen naar binnen kwamen.

“Er is meer uitdaging voor de kinderen qua speelmogelijkheden en beweging.”

Kosten

In totaal is voor € 12.432.000,- in Brabantse gezonde klimaatbestendige schoolpleinen geïnvesteerd door overheden, scholen, (groot)ouders, fondsen, bedrijven en via crowdfunding.

259 scholen ontvingen subsidie

Gem. per school € 13.000,- subsidie aangevraagd

Gem. per school € 48.000,- geïnvesteerd

> De subsidie daagt je uit om kritisch na te denken over je schoolplein. Al snel kom je er achter dat ‘kleine’ veranderingen veel geld kosten.

Onderhoud wordt beoordeeld met een 7.2

Tips

- Laat leerlingen bijdragen
- Betrek ouders en buren
- Plan vaste roostervrije dagen voor onderhoud

72% gebruikt het schoolplein maandelijks als buitenleslokaal & 45% zelfs wekelijks.

Nodig

- Meer voorbereidingstijd
- Geschikt (les)materiaal
- (Meer) zitplekken (in de schaduw)

70% van de scholen heeft meer contact met de wijk.

Onder andere met

- Buurtbewoners en kinderen van andere scholen
- Vrijwilligers (van buurttuin of lokale groene vereniging)
- Ondernemers

Partners

Op ontdekkingstocht. Lekker struinen. Planten en dieren zoeken. Proeven van eetbaar groen. Uitdagend spelen. En leren van en in de natuur. Op het Schoolplein van de Toekomst kan dat allemaal. Een groen schoonplein is goed voor de biodiversiteit, toekomstbestendig én maakt leerlingen gezonder en gelukkiger. Al meer dan 250 schoolpleinen hebben een groene metamorfose ondergaan, met prachtige resultaten.

Een groen schoolplein: dat gun je elke leerling.

SCHOOLPLEIN VAN DE TOEKOMST

info@schoolpleinvandetoekomst.nl
www.schoolpleinvandetoekomst.nl

Fotografie **studenten Koning Willem 1 College**
Ontwerp en realisatie **Huyswerk.nl**